

2015/16

VA-barometern 2015/16 – VA-rapport 2015:6

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-85585-80-9

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram: [vetenskapollm](#)

Ansvarig för undersökningen: Maria Lindholm

Fotografier: Erik Cronberg, Olle Hallberg,

Mika Nitz Pettersson & Lena Söderström

Grafisk form: Pelle Isaksson

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

VA-barometern genomförs med stöd av:

STIFTELSEN för
STRATEGISK FORSKNING

STARKT ENGAGEMANG FÖR FORSKNING

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Förtroendet ökar för forskare vid universitet och högskolor.
- Allmänheten vill gärna involveras i forskningsprocesser.
- Traditionella massmedier har stark ställning, men många tar del av forskning i sociala medier.
- *Utveckling, medicin, universitet* och *framsteg* är vanliga associationer till begreppet *forskning*.

VA-barometern görs genom cirka 1 000 telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16–74 år. Mätningen är den fjortonde sedan Vetenskap & Allmänhet, VA, bildades 2002. Läs mer om undersökningen på sidan 30.

ÅRET SOM GICK

Satirtidningen **Charlie Hebdo**s redaktion i Paris blir utsatt för ett **terrorattentat** och tolv personer skjuts ihjäl.

EU:s Chief Scientific Advisor **Anne Glover** slutar och funktionen upphör. I stället inrättas 2015 en **Scientific Advice Mechanism** med sju forskare som samarbetar med ett nätverk av akademier i Europa.

Forskare från Uppsala blir först i världen med att fånga **smärta på bild**.

En vetenskapsjournalist **publicerar en medvetet dåligt gjord studie** för att se hur den plockas upp av media; lurar därigenom miljontals människor att choklad är ett effektivt bantningsmedel.

En forskare vid **Karolinska Institutet (KI)** utreds av åklagare för **misstänkt forskningsfusk** och avsaknad av etiska tillstånd. Forskaren frias sedan av KI. En länge emotsedd statlig utredning om oredlighet i forskning tillsätts hösten 2015.

Ett nytt **vaccin** mot virus-sjukdomen **ebola** testas med lovande resultat.

Den världsberömda forskaren **Stephen Hawking** gästar Sverige och håller en föreläsning för allmänheten om **svarta hål**.

Fusk med utsläppsvärden av kväveoxid uppdagas hos Volkswagen och vd:n erkänner att mjukvaran i bilarna manipulerats.

Vetenskapsfesten **ForskarFredag** äger rum på 26 orter i Sverige och på 300 ställen över hela Europa.

nov   dec   2015   jan   feb   mars   april   maj   juni   juli   aug   sept   okt

Human Protein Atlas lanseras och är den mest fullständiga bildatlasen hittills över proteiner i människokroppen.

Den första i en serie **Citizens' Dialogues** där medborgare diskuterar jobb och tillväxt med **EU-kommissionärer** hålls i Lettland.

Universitetet i Garissa, Kenya, **attackeras av extremistgruppen al-Shabaab**. Omkring 150 personer, främst studenter, dödas.

Den värsta jordbävningen på över 80 år drabbar Nepal och fler än **8 800 människor** mister livet.

Regeringskris i Sverige när Sverigedemokraterna röstar för alliansens budgetförslag och faller regeringens budget. Krisen utmynnar i decemberöverenskommelsen.

Grekiska folket röstar nej till **åttstramningskrav** från internationella långgivare, som är villkor för fortsatta lån till landet.

Kriget i Syrien gör att hundratusentals flyktingar riskerar sina liv på båtar över Medelhavet. Krisen leder till stora debatter och massiva volontärsatser i Sverige.

Forskare från **NASA** hittar **flytande vatten på Mars**.

Professorn och folkbildaren **Hans Rosling** läxar upp en dansk tv-journalist och klippet blir en viral succé.

Barometerintervjuer genomförs.

FN-toppmöte i New York om en **hållbar framtid** där Agenda 2030 och 17 nya globala utvecklingsmål antas.

STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKARE

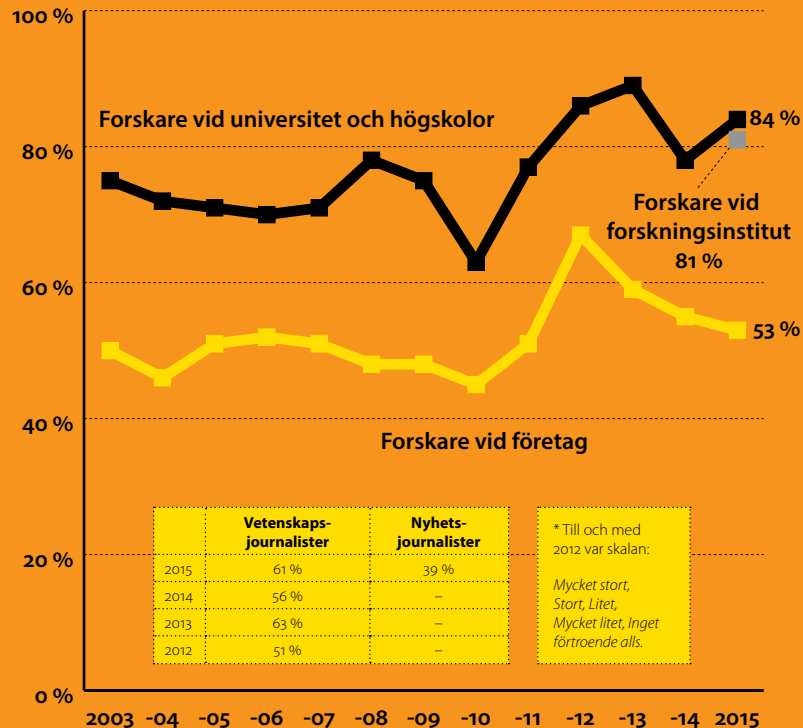
Förtroendet för forskare vid lärosäten har stärkts, medan förtroendet för forskare vid företag ligger på samma nivå som förra året. I år har vi även frågat om förtroendet för forskare vid *forskningsinstitut*. Förtroendet för dessa är i nivå med det för lärosätesforskare.

Färre svarar i år *Vet ej* på frågan om förtroendet för lärosätesforskare (8 procent mot 14 förra året). Andelen *Vet ej*-svar är däremot hög, både för forskare vid företag och forskningsinstitut, 16 respektive 13 procent, vilket indikerar att det är svårt att ta ställning till frågan.

Vi har även frågat om förtroendet för vetenskaps- respektive nyhetsjournalister, som har en viktig roll i att förmedla nyheter om forskning till allmänheten.

Figuren visar andelen som har **ganska** eller **mycket stort** förtroende för forskare, samt för vetenskaps- och nyhetsjournalister. (Fyrgradig skala: *Mycket stort, Ganska stort, Ganska litet, Mycket litet.**)

ANTAL SVARANDE: 1 011

HÖGUTBILDADE LITAR PÅ FORSKARE

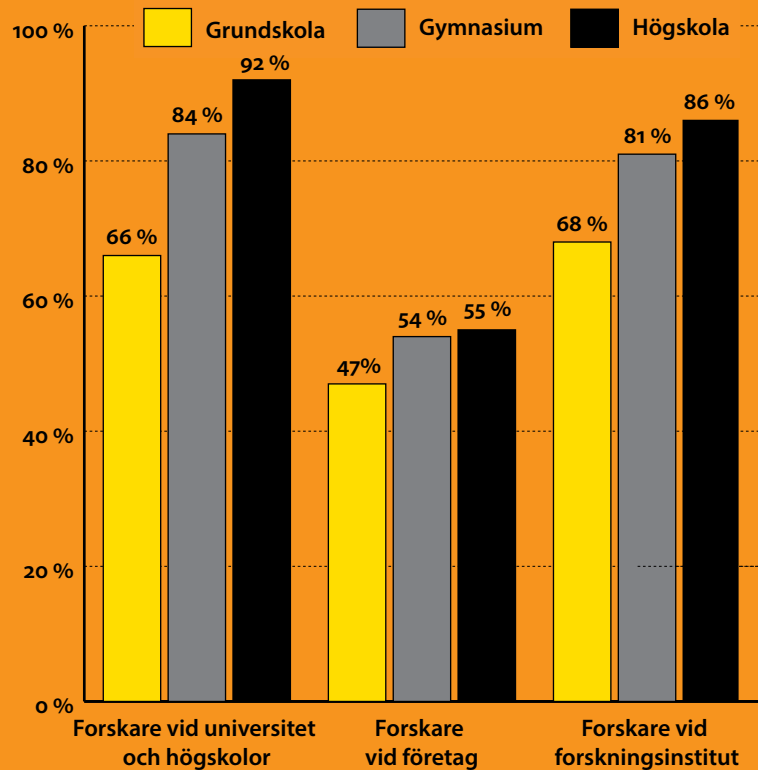
Utbildningsnivå är den tydligaste indikatorn på forskarförtroende. Ett genomgående mönster i våra mätningar över åren är att personer med högskoleutbildning har en mer positiv inställning till forskning och forskare jämfört med dem med lägre utbildning.

Personer med enbart grundskoleutbildning har inte bara lägre förtroende, utan är också mer osäkra. På frågan om förtroende svarar de *Vet ej* i högre utsträckning än andra: 24 mot 8 procent av befolkningen som helhet (universitet och högskolor), 31 mot 16 procent (företag) och 30 mot 13 (forskningsinstitut).

Även ålder spelar in: 16–29-åringar och studenter är mer positiva till lärosätetsforskare än 60–74-åringar och pensionärer.

*Figuren visar andelen som har **ganska** eller **mycket stort** förtroende för forskare, fördelat på utbildningsnivå: grundskola, gymnasium, högskola.*

ANTAL SVARANDE: 1 011

VETENSKAP & TEKNIK GÖR LIVET BÄTTRE

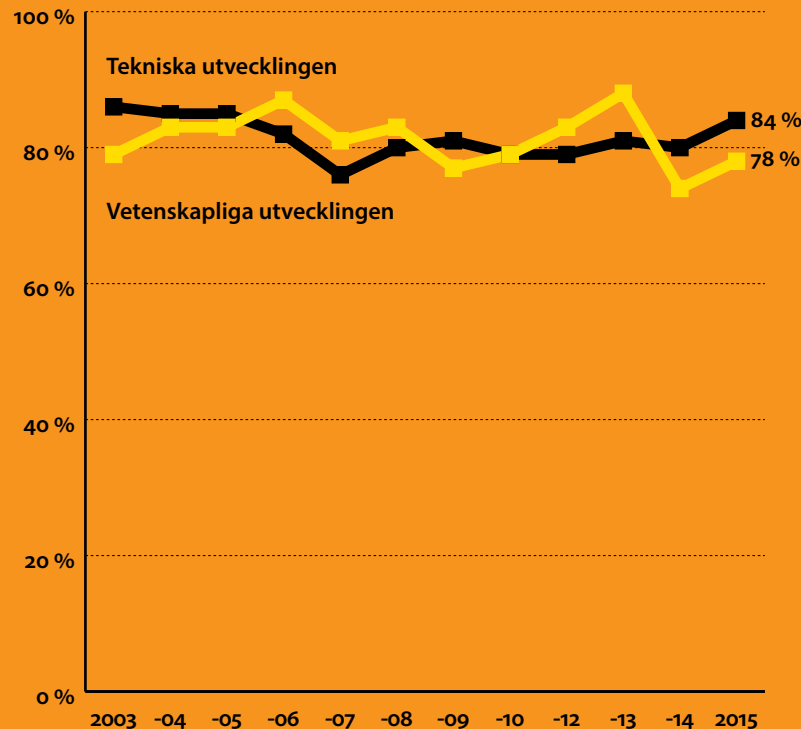
Åtta av tio menar att den vetenskapliga respektive tekniska utvecklingen gjort livet bättre för gemene man.

Förra året minskade tilltron till den vetenskapliga utvecklingen, till stor del beroende på att andelen *Vet ej*-svar ökade. I år har andelen gått tillbaka.

Resultaten har varit mer stabila över tid än för frågan om forskarförtroendet. Det kan indikera att frågan i större utsträckning fångar de svarandes inställning till moderna landvinningar som forskning och teknisk utveckling bidragit till.

*Figuren visar andelen som svarar **något** eller **mycket bättre** på frågan om den vetenskapliga respektive tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor (femgradig skala från Mycket bättre till Mycket sämre). Frågorna har ställts till halva det totala urvalet vardera.*

ANTAL SVARANDE: 504 (VETENSKAPLIGA) 507 (TEKNISKA)

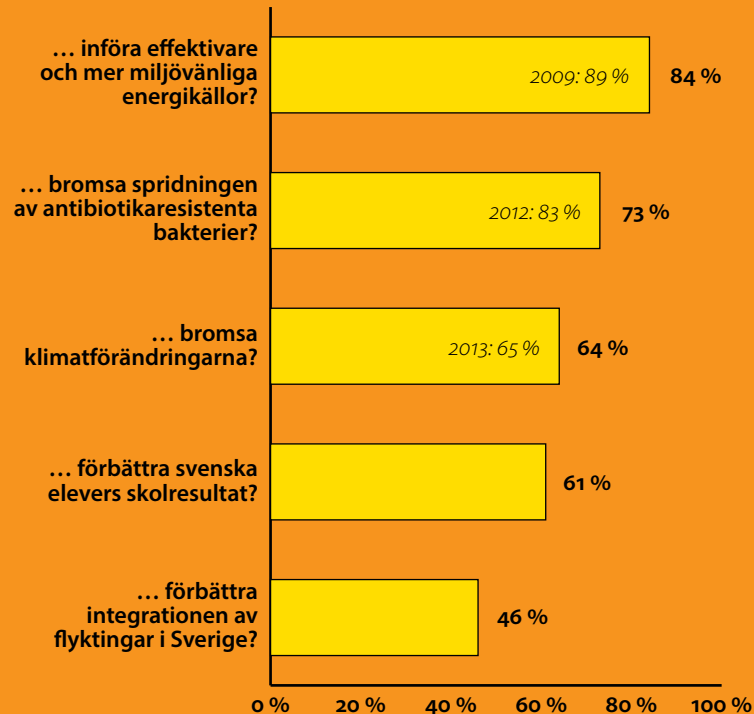
TILLTRON TILL FORSKNING VARIERAR

Uppfattningen om forskningens möjligheter att bidra till lösningar av olika samhällsproblem beror i hög grad på vilket forskningsområde det handlar om. Kvinnor är mer positiva till forskningens möjligheter inom integration, klimatförändringar och antibiotikaresistens än män (tolv, sju respektive fem procentenheter högre). De yngsta, 16–29 år, har högre tilltro till forskningens möjligheter att förbättra integration av flyktingar än andra åldersgrupper (60 procent jämfört med 46 procent av befolkningen som helhet).

De med högskole- och gymnasieutbildning är mer negativa till forskningens möjligheter att förbättra skolresultat än de med grundskoleutbildning: 32 jämfört med 18 procent svarar *Nej* på frågan.

Figuren visar andelen som svarat **ja** på frågan huruvida de tror att forskningen har goda möjligheter att inom tio år bidra till att ...
(Svarsalternativ: Ja och Nej.)

ANTAL SVARANDE: 1 011

NÄRHET TILL FORSKNING PÅVERKAR

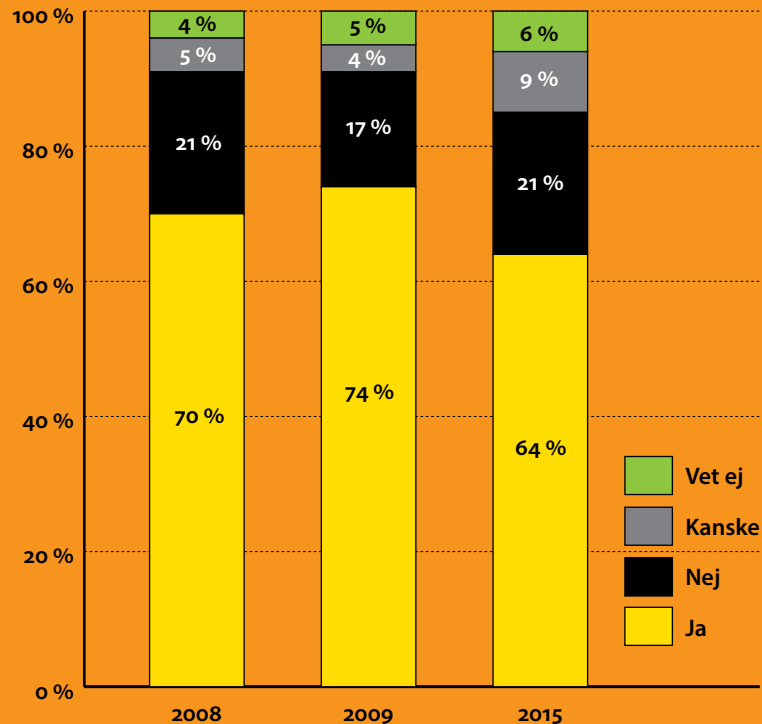
Högutbildade, de som själva arbetar med forskning och de som har någon i sin närhet som forskar anser mer än andra att forskarbanan är ett attraktivt karriärval (10–15 procentenheter högre än befolkningen som helhet).

Det finns en skiljelinje mellan storstadsbor och boende i glesbygds- och turismkommuner där de förra är mer positiva (67 mot 47 procent *Ja*, respektive 13 mot 37 procent *Nej*).

Motsvarande förhållande gäller personer i åldern 45–59 år och de yngsta, 16–29 år (77 mot 55 procent *Ja*, respektive 16 mot 28 procent *Nej*). Fler män än kvinnor skulle inte rekommendera forskarkyrket (24 mot 18 procent).

Figuren visar andelen som svarar ja, nej, kanske eller vet ej på frågan "Skulle du rekommendera någon du känner att bli forskare?"

ANTAL SVARANDE: 1 011

SVENSKAR INVOLVERAS GÄRNA I FORSKNING

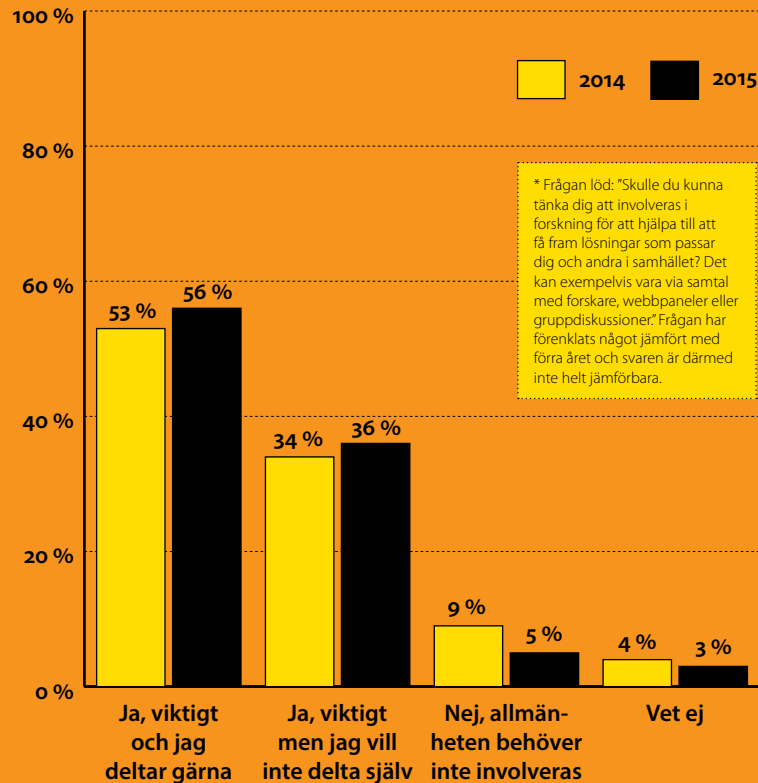
Forskningslandskapet förändras och det talas alltmer om att de som berörs behöver involveras i forskning och innovation. Inom EU kallas detta *Responsible Research and Innovation, RRI*.

Nio av tio svenskar anser det viktigt att allmänheten involveras i forskning och nära sex av tio deltar gärna själva. Två tredjedelar av de högskoleutbildade anser att det är viktigt att allmänheten involveras och kan själva tänka sig det, jämfört med hälften av dem med grundskole- eller gymnasieutbildning.

Flera grupper ser positivt på att allmänheten involveras utan att vilja ta personlig del. Dit hör personer boende i glesbygds- och turismkommuner samt de i åldern 60–74 år.

Figuren visar andelen som tycker det är **viktigt att involvera allmänheten i forskning** respektive **inte viktigt att involvera allmänheten i forskning**, samt om den svarande **själv vill delta** eller svarat **vet ej**.*

ANTAL SVARANDE: 1 011

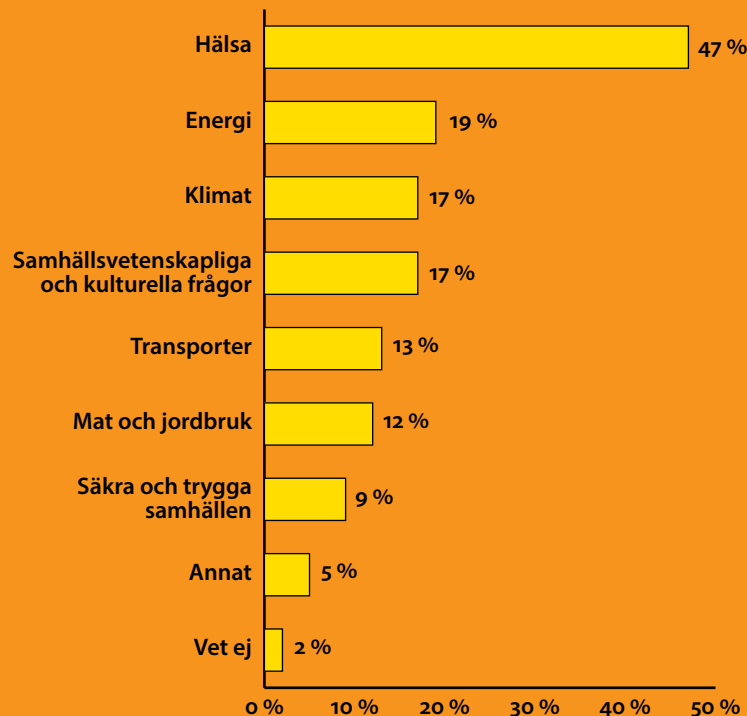
VILKEN FORSKNING ENGAGERAR MEST?

De som kan tänka sig att involveras i forskning (s. 16–17), har fått ange ett–två områden de kan tänka sig att involveras inom. Som exempel har vi valt de sju samhällsutmaningar som EU:s forskningsprogram Horisont 2020 fokuserar på, samt inkluderat svarsalternativet *Annat område*. Närmare hälften av de högskole- och gymnasieutbildade uppgav två utmaningar.

Kvinnor är mer intresserade av att involveras i forskning inom *Hälsa* och *Samhällsvetenskapliga och kulturella frågor* än män är. Män är mer engagerade i *Energi* och *Transporter* än kvinnor är. Skillnaden är cirka tio procentenheter i båda fallen.

Figuren visar vilket/vilka forskningsområden den svarande skulle vara intresserad av att involveras i. Det var möjligt att ange högst två områden.

ANTAL SVARANDE: 597

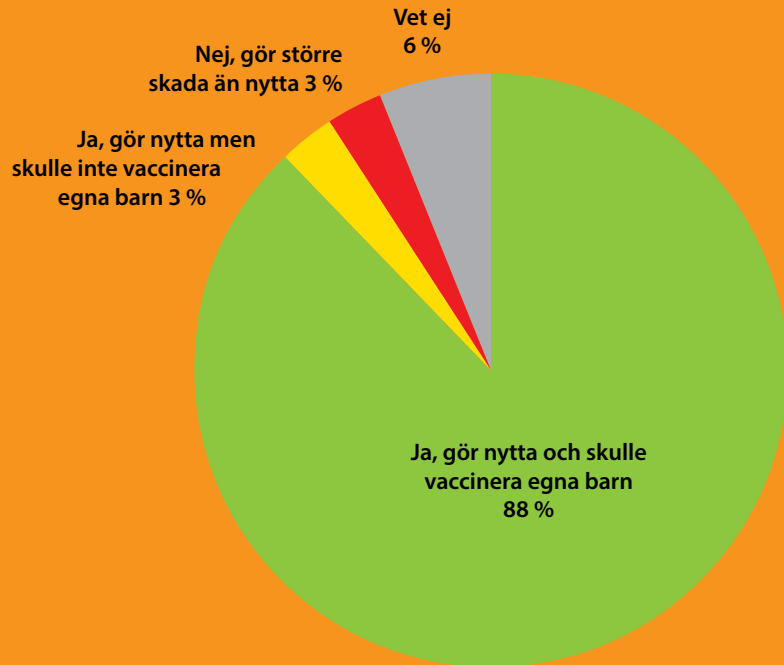
STARKT STÖD FÖR VACCINER

Det allmänna barnvaccinationsprogrammet i Sverige bottnar i resultat från medicinsk och folkhälsorelaterad forskning. Förtroendet för programmet kan därför ses som en indikator på förtroendet för sådan forskning. Stödet för programmet är stort; nio av tio är positiva och skulle vaccinera egna barn.

Noteras kan dock att en större andel 16–29-åringar än 30–44-åringar inte skulle vaccinera egna barn (6 mot 1 procent), även om de anser att vaccinererna gör nytta. Samtidigt menar fler 30–44-åringar än 45–59-åringar att vaccinererna gör mer skada än nytta (5 mot 0 procent).

*Figuren visar andelen som anser att **vaccinationsprogrammet gör nytta**, som anger att **egna barn skulle vaccineras**, anser att vaccinationerna gör **mer skada än nytta** eller uppger **vet ej**.*

ANTAL SVARANDE: 1 011

FORSKNINGSNYHETER VARJE VECKA

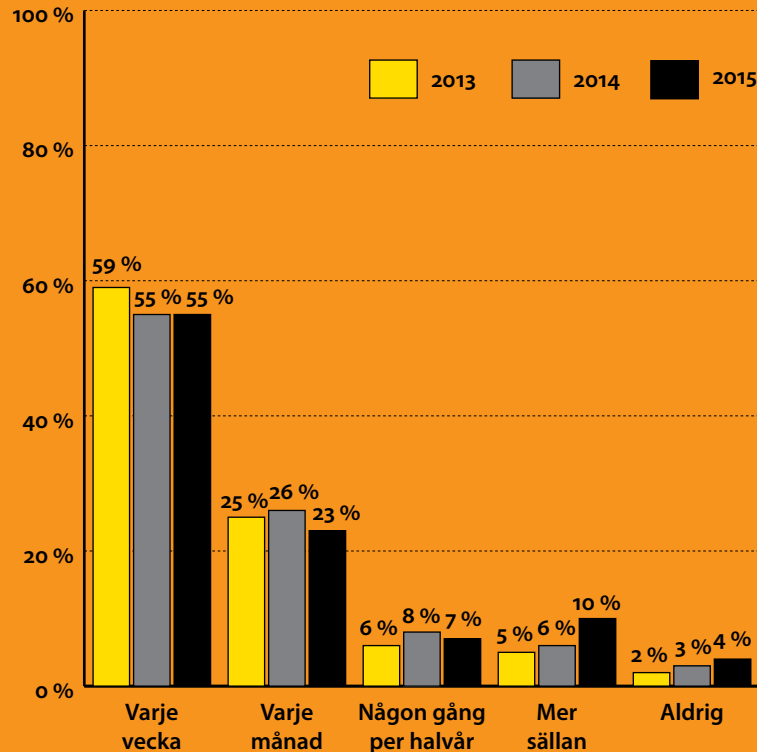
Mer än hälften tar del av forskningsnyheter *Varje vecka*. Samtidigt anger fler än tidigare år att de tar del av forskningsnyheter *Mer sällan* än en gång per halvår.

Högutbildade är flitiga konsumenter av forskningsnyheter; 68 procent uppger *Varje vecka*, att jämföra med 43 procent av dem med enbart grundskoleutbildning och hälften av dem med gymnasieutbildning. Bland forskarna uppger 85 procent alternativet *Varje vecka*.

Inga könsskillnader finns i konsumtionsmönstret.

Figuren visar **hur ofta** de svarande brukar ta del av forskning som presenteras via nyheter i radio, teve, dagstidningar eller nyhetsmedier på internet.

ANTAL SVARANDE: 1 011

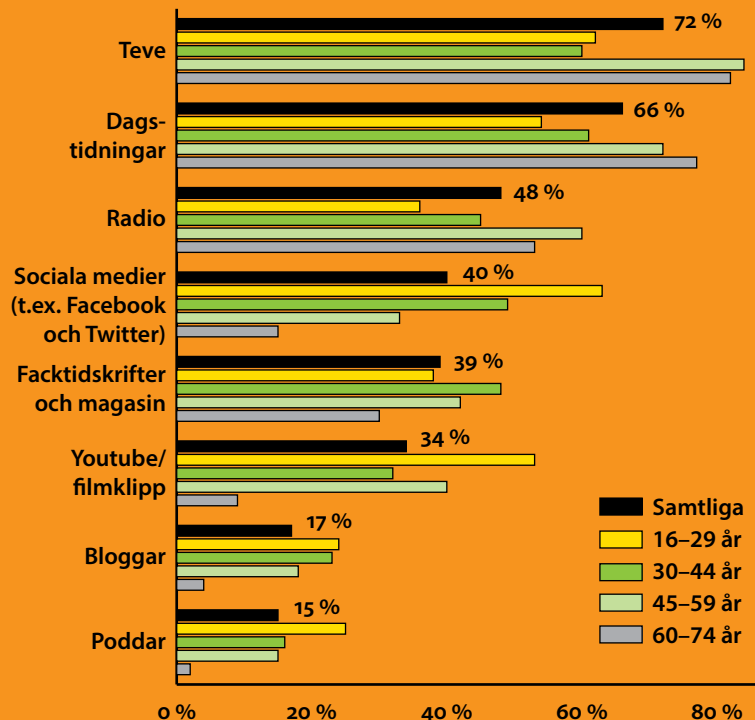
”GAMMELMEDIA” DOMINERAR

För de flesta svenskar är medier av något slag den viktigaste källan för nyheter om forskning och vetenskap. Teve, dagstidningar och radio är vanligast. Högskoleutbildade lyssnar mer på forskningsnyheter i radio (55 procent) och poddar (22 procent) än andra. Grundskoleutbildade tar i lägre utsträckning del av forskningsnyheter i sociala medier (t.ex. Facebook och Twitter), Youtube/filmklipp, bloggar och poddar: 17, 18, 8 respektive 4 procent.

Kvinnor uppger i högre utsträckning än män att de tar del av forskningsnyheter via sociala medier (45 mot 36 procent) och bloggar (21 mot 13 procent), medan männen anger Youtube/filmklipp oftare än kvinnor (37 mot 30 procent).

Figuren visar andelen som svarar ja på frågan om hen tar del av nyheter om forskning och vetenskap i respektive medium. Frågan besvarades med ja eller nej för varje kanal (i snitt uppgavs 3,3 alternativ).

ANTAL SVARANDE: 961

BILDEN AV FORSKNING

Halva urvalet ombads nämna det första de tänkte på när de hörde begreppet *Forskning*. (Den andra halvan av urvalet fick associera till begreppet *Vetenskap*, se föregående uppslag.)

De vanligaste orden som associeras till forskning var *utveckling*, *medicin* och *vetenskap*. Ord som *framsteg*, *kunskapsökande*, *framtid*, *kunskap* och *förbättringar* återfinns även här, men också att forskning är *diffust*, *dyrt*, *dåligt betalt* och både *bra* och *dåligt*. Fler associationer görs till forskningens tillämpningar, *läkemedel*, *sjukdomar* (där *cancer* nämns oftast), samt till *släktingar* och *vänner* som arbetar med forskning.

Figuren visar de ord som nämnts som första association till *forskning*. De svar som innehöll fler än ett ord har bearbetats och grupperats för att kunna återges i ordmolnet. Ett ordmoln ska betraktas som en illustration av data, inte som en statistisk redovisning.

OM VA-BAROMETERN

VA-barometern har genomförts varje år sedan 2002. Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval, cirka 1 000 personer, av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år. De svarande är representativa vad gäller kön, ålder, boendeort och utbildningsnivå.

Intervjuerna görs årligen i månadsskiftet september–oktober och är avslutade innan årets Nobelpristagare tillkännages. Den mediala uppmärksamheten kring Nobelpriset skulle annars kunna inverka på resultaten. För årets undersökning var fältperioden den 20 september–4 oktober 2015.

Sedan 2012 genomförs intervjuerna av Exquiro Market Research. Frågorna som ställts finns att ladda ner på vår webbplats, i anslutning till den digitala versionen av årets VA-barometer. En referensgrupp med expertis inom survey metodik bistår i framtagandet av frågebatteriet. Frågebatteriet slås slutgiltigt fast i samråd med undersökningsföretaget.

Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning som engagerar.

VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning – samhälle genom opinionsundersökningar och studier.

Medlemmar är ett 80-tal organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se